

Museum on Wheels is a mobile, interactive educational exhibition revealing the most distinctive changes to clock bodies, starting from the Renaissance and ending with the modern period. The main aim was to create a clear, succinct and interactive presentation of the Clock Museum's exposition History of Clock Construction and the Development of Clock Shapes from the Renaissance to the Modern. Four human senses were used:

sight, hearing, touch and smell. The exhibitions mostly consisted of photographs of the exhibits and short histories of each period. Each clock became a narrator with its own message, telling the public about the history of time and clocks. The exhibition included two educational activities intended for various social and age groups. The exhibition opened at 10 locations in 2018–2020, introducing the development of clocks to over 13,000 visitors.

Mobili edukacinė paroda „Muziejus ant ratų“

Agnė Jonikaitė

Muziejus – tai jungiamoji grandis tarp šiuolaikinio žmogaus bei praeities ženklų, kultūros turtų. Tai vieta, kuri skatina asmens kultūrinį identitetą, sąmoningumą, ugdo kritinį mąstymą. Ugdyti tautinį ir pilietinį tapatumą, kitas tautas gerbiantį, istoriškai sąmoningą, bendruomenišką bei aktyvų visuomenės dalyvį šiandien yra itin aktualu. Kita vertus, nuolatos skubančiame pasaulyje muziejui nebeužtenka būti tik savose erdvėse, jis turi vis labiau tapti atviras, laisvai prieinamas bei suprantamas visoms socialinėms grupėms.

„Muziejus ant ratų“ – tai mobili, interaktyvi edukacinė paroda, atskleidžianti ryškiausius laikrodžių korpusų pokyčius, pradedant renesanso stiliumi ir baigiant modernu. Parodos pagrindinis tikslas – aiškiai, trumpai bei interaktyviai pristatyti Laikrodžių muziejaus, Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus padalinio, ekspoziciją „Laikrodžių konstrukcijų istorija ir laikrodžių formų raida nuo renesanso stiliaus iki modernio“.

Laikrodžių muziejus, siekdamas kuo įtaigiau ir interaktyviau pristatyti laikrodžių istoriją, šioje

parodoje pasitelkė 4 žmogaus pojūčius: regėjimą, klausą, lytėjimą ir uoslę. Žmogus pasaulį pažįsta per pojūčius – taip tam tikra informacija įsisavinama daug lengviau. Net 70 procentų pojūčių žmogus priima regos receptoriais, 11 procentų klausos, o likusieji atitenka kitoms pojūčių sistemoms.¹ Kadangi tekstinės vizualinės informacijos žmogus priima daugiausia, didžiąją parodos dalį sudaro eksponatų nuotraukos ir trumpos istorijos iš kiekvieno laikotarpio nuo renesanso iki modernio. Ekspozicijoje kiekvienas laikrodis tampa pasakotoju, nešančiu žinutę, supažindinančią su laiko ir laikrodžių istorija. Paroda norima sužadinti žmogaus smalsumą, taigi, prie kiekvieno laikotarpio už uždarytą durelių su klausuku yra paslėptas klausimas (pavyzdžiui, „Kaip manai, kokius laikrodžius iki Pirmojo pasaulinio karo nešiojo vyrai?“). Taip užduotas klausimas suteikia paslapties ir skatina ieškant atsakymo tyrinėti ekspozicijoje pateiktą informaciją. Garsinė nuoroda parodoje pasitelkta siekiant sustiprinti teksto poveikį, nes taip atmintyje jis susiejamas su tam tikru garsu.

1
Kosslyn S. M., Rosenberg R. S., „Sensation and Perception“, *Psychology: Custom Edition for Washington State University*, 2004, p. 150–175.

<
 Edukacinės programos
 „Meno pinklės“ akimirkos
 Laikrodžių muziejus,
 2018 09 07
 Fot. Eglė Rumbutytė-Šimienė

Šis pojūtis parodoje išskirtas pristatant baroko laikotarpį, kurį reprezentuoja laikrodžiai su muzikinėmis dėžutėmis. Kiekvienas parodos lankytojas vedamas smalsumo užsideda ausines ir skambant muzikinės dėžutės melodijai nejučiomis perskaito istorinę žinutę apie laikrodžius su garsinėmis nuorodomis.

Didžioji dalis visuomenės jau gerai įsivadinusi vieną iš pagrindinių daugumos muziejų taisyklių – „nieko neliesti“. Žinoma, ši nuostata be galo svarbi norint išlaikyti kultūros vertybes ateities kartoms. Tačiau suprantama, kad žmogui norisi kiekvieną eksponatą paliesti, pajauti jo tekstūrą. Laikrodžių muziejus į tai atsižvelgė ir šioje parodoje leidžia bei skatina viską liesti, domėtis, ieškoti atsakymų. Šiam tikslui pasiekti buvo panaudotas organinis stiklas, skaitmeniniams laikrodžių atvaizdams suteikiantis tūrio efektą ir įgalinantis juos liesti. Be to, kai kurie laikrodžiai yra paslėpti už durelių, provokuojančių lankytoją jas atidaryti ir sužinoti, kas už jų slepiasi. Skatinant parodoje tyrinėti, įmontuota šviečianti akutė, pro kurią galima pamatyti kišeninio laikrodžio pagaminimo metus ir laikrodininko inicialus. Šitaip pateikti eksponatai tampa įdomesni ir didesnė lankytojų dalis perskaito jų teikiamą informaciją.

Parodoje „Muziejus ant ratų“ atkreiptas dėmesys ir į lankytojo emocinę būseną, o jai svarbus ir aplinkoje tvyrantis kvapas. Uoslė yra vienas jautriausių žmogaus pojūčių, todėl

Laikrodžių muziejus, norėdamas parodai suteikti daugiau atspalvių, teigiamų emocijų, pasitelkė kvapą. Kadangi laikrodžiai iki pat XIX a. laikyti prabangos ženklui, pasirinktas kvapas, kuris sukuria prabangos, rafinuotumo pojūtį. Šiam jausmui atskleisti pasitelkti kvapai, turintys medžio, tabako ir gintaro natų. Užtenka sekundės, kad uoslės receptoriai sureaguotų, ir iškart suaktyvinamos žmogaus emocijos, net prisimenami įvykiai, susiję su užuodžiamu kvapu. Įvertinus tai, tikimasi, kad parodoje tvyrantis kvapas lankytojui asocijuosis su ekspozicija ir įsiris atmintyje. Apibendrinant galima teigti, kad mintis pasitelkti žmogaus pojūčius į parodą „Muziejus ant ratų“ įnešė inovatyvumo, daugiau interaktyvumo bei lankytojams sukėlė nemažai emocijų ir jausmų.

Muziejaus tikslas – kad parodoje esanti informacija skatintų kūrybinį potencialą, žinių įsisavinimą, dėl to parodą lydi 2 edukaciniai užsiėmimai, skirti įvairioms socialinėms ir amžiaus grupėms. Užsiėmimuose žmonės yra ne pasyvūs klausytojai, o kūrėjai. „Pasigamink laikrodį“ – tai kūrybinės dirbtuvės, skirtos susipažinti su parodoje pristatytais ryškiausiais laikrodžių korpusų pavykiais skirtingose epochose bei išskirtiniais jų bruožais. Apžvelgę ekspozicijos laikrodžius, lankytojai vėliau patys pasigamina veikiančią laikrodį. Antroji edukacija – „Meno pinklės“ – dalyviams atskleidžia meno epochų nuo renesanso iki modernio skirtumus.

Užsiėmimo metu tyrinėjami parodos ekspoziciniai stendai, padedantys atskleisti skirtingų laikotarpių meno vertybes, jų bruožus, visuomenės pasaulėžiūros kitimą. Įveiktos užduotys dalyviams padeda identifikuoti planšetiniame kompiuteryje (specialioje programėlėje) paslėptas vertybes. Šie edukaciniai užsiėmimai ne tik skatina kūrybiškumą, bet ir gerina įžvalgumą, kritinį mąstymą bei komandinį darbą.

Remdamasis ilgalaikę patirtimi, Laikrodžių muziejus pastebėjo, kad didžioji dalis muziejaus lankytojų atvyksta iš artimiausių rajonų. Tolimesnių rajonų gyventojai (šeimos, senjorai ir kt.), mokyklos dėl laiko stokos, užimtumo muziejuje bei edukaciniuose užsiėmimuose yra reti svečiai. Dėl šios priežasties muziejus sutelkė dėmesį į šias gyventojų grupes ir parodos „Muziejus ant ratų“ misija tapo siekis už muziejaus ribų kuo daugiau visuomenės grupių padovanoti eksponatų istorijas pasakojančią parodą ir edukacinius užsiėmimus.

Pirmieji parodos metai buvo skirti rajono mokykloms. 2018 m. ji eksponuota Kvėdarinos Kazimiero Jauniaus gimnazijoje, Dituvos pagrindinėje mokykloje, Darbėnų gimnazijoje, Kartenos mokykloje–daugiafunkciame centre. Per tuos metus „Muziejus ant ratų“ sulaukė apie 1 000 lankytojų, tarp jų buvo ne tik moksleivių ir mokytojų, bet ir tėvų, personalo darbuotojų bei kitų mokyklos bendruomenės narių. Reikėtų pridurti, kad mokykloms tai buvo pirma patirtis, kai muziejus jų erdvėje atidarė parodą ir veda edukacinius užsiėmimus. Paroda mokyklose tapo ir puikiu įrankiu vedant integruotas pamokas. Jaunajai kartai, norinčiai pažinti pasaulį, mokymosi procese mokyklos suolas jau per ankštas. Todėl vesdami pamokas mokytojai nuolat ieško naujų formų, būdų ir šaltinių. Vienas iš tokių šaltinių gali būti muziejaus erdvė, tačiau dėl laiko trūkumo bei tolumo atstumo ne visuomet įmanoma pamoką perkelti į muziejaus erdvę ir naudotis jo teikiama resursais. Taigi, ši paroda mokytojams suteikė laisvę naudotis muziejaus informacija mokyklos erdvėje.

Kadangi muziejui nepaprastai svarbus ir grįžtamasis ryšys, mokyklų buvo paprašyta siųsti nuotraukas, projektus, kuriuos inspiravo paroda „Muziejus ant ratų“. Paaiškėjo, kad mokytojai su mokiniais kūrė laikrodžius, atidarė jų parodą, mokėsi istorijos, dailės, literatūros ir pan. Galima teigti, kad ekspozicija sužadino

kūrybiškumą, paskatino muziejaus vertybes pritaikyti mokymosi procesuose. Tokiame kontekste muziejus tapo atviresnis, prieinamesnis ir patrauklesnis. Tai paskatino toliau tęsti pradėtą veiklą ir parodą pristatyti kitose mokyklose bei institucijose.

2019 m. paroda „Muziejus ant ratų“ atidaryta Klaipėdos Verdenės progimnazijoje ir Klaipėdos Vydūno gimnazijoje. Vos prasidėjus 2020 m. ji buvo pristatoma Vilkaviškio rajono Suvalkijos (Sūduvos) kultūros centre–muziejuje ir tapo puikiu akcentu supažindinant su šio krašto laikrodžių paroda „Dvaro laikas“. Deja, dėl susiklosčiusių aplinkybių (visuotinio karantino dėl COVID-19 pandemijos) paroda regiono bendruomenei atvira buvo tik du mėnesiai. Nors ekspoziciją išvydo nedidelė visuomenės dalis, tai buvo puikus dviejų kultūros įstaigų bendradarbiavimo pavyzdys, įrodantis, kad kartu galime daugiau. Tų pačių metų vasarą paroda buvo atidaryta ir trijuose Klaipėdos Imanuelio Kanto bibliotekos skyriuose, kurie yra nutolę nuo miesto centro. Bibliotekų skyriai pasirinkti atsižvelgus į jų vietą, kad paroda pasiektų būtent tas socialines grupes, kurios muziejuose lankosi rečiausiai. Taip pasiekta nauja lankytojų grupė: senjorai ir jaunimas. Per 2020-uosius parodą „Muziejus ant ratų“ pamatė daugiau negu 11 300 lankytojų. Užmegzti glaudūs ryšiai su mokyklomis, kultūros įstaigomis, bibliotekomis paskatino tarpinstitucinį bendradarbiavimą bei atvedė jų bendruomenes į Laikrodžių muziejaus ekspoziciją.

Nors ši paroda skaičiuoja jau trečius metus, ji vis dar populiari ir 2021 m. atidaryta Klaipėdos moksleivių saviraiškos centre, Klaipėdos Eduardo Balsio menų gimnazijoje bei Klaipėdos miesto globos namuose.

Paroda „Muziejus ant ratų“ tapo tiltu, jungiančiu Laikrodžių muziejų su skirtingomis visuomenės grupėmis. Interaktyviai, šiuolaikiškai, sužadinant pagrindinius pojūčius pristatyta muziejaus ekspozicija „Laikrodžių konstrukcijų istorija ir laikrodžių formų raida nuo renesanso stiliaus iki modernio“ leido įtaigiau ir įvairiau papasakoti laikrodžių istoriją bei atskleisti kultūros vertybių svarbą. Iš viso 2018–2020 m. paroda buvo atidaryta 10-yje įstaigų, o su laikrodžių raida susipažino per 13 000 lankytojų. Muziejus tapo labiau matomu, atviru ir aktyviu visuomenės dalyviu, įsitraukiančiu į visuomenės edukavimo procesus.